

SELETUSKIRI

Regionaalministri määruse „Erakorraline toetus põllumajandustootjate elujõulisust ohustava majandusliku kahju hüvitamiseks” eelnõu juurde

1. Sissejuhatus

Regionaalministri määruse „Erakorraline toetus põllumajandustootjate elujõulisust ohustava majandusliku kahju hüvitamiseks” eelnõu kehtestatakse Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 2 lõike 2 ja § 7 lõike 2 ning komisjoni rakendusmääruse (EL) 2023/1465, milles käsitletakse erakorralise rahalise toetuse andmist põllumajandussektoritele, mida mõjutavad põllumajandustootjate majandusliku elujõulisusega seotud konkreetsed probleemid (ELT L 180, 17.07.2023, lk 21–27), artikli 1 alusel.

2021. aasta sügisel alanud energia- ja põllumajandussisendite kiire hinnatõus, mis peale Venemaa sissetungi Ukrainasse 2022. aasta 24. veebruaril veelgi hoogu juurde sai, seadis põllumajandussektori keerulisse olukorda. Üldise kõrge inflatsiooni tõttu tõusid paljude tootmissisendite hinnad, samas kui nõudlus paljude põllumajandustoodete, eriti suurema lisandväärtusega kallimate toodete, järele tarbijate ostujõu languse tõttu vähenes. COVID-19 pandeemiast taastumise ja Venemaa Ukrainasse sissetungist põhjustatud ostupaanika mõjul kasvasid põllumajandustoodete hinnad 2022. aastal, kuid enamasti ei kompenseerinud see sisendikulude kasvust tingitud halvemaid äritulemusi. 2023. aastal on paljude tootmissisendite hinnad aastatagusest madalamal tasemel, kuid paljudes põllumajandussektorites on toodete hinnad langenud sisendite hinnalangusest rohkem. Teatavates põllumajandussektorites ja teatavates Euroopa Liidu (edaspidi *EL*) liikmesriikides on neid üldisi majandusraskusi veelgi süvendanud kiireloomulised sektoripõhised probleemid tootmispiirkondi tabanud äärmuslike ilmastikuolude (nt põuad, üleujutused) tõttu. Olukorra leevendamiseks on Euroopa Komisjon (edaspidi *komisjon*) 2023. aastal juba vastu võtnud kolm põllumajanduse erakorralise toetuse paketti, millest kaks esimest olid sihitud Ukrainaga piirnevatele liikmesriikidele, kus teravilja- ja õliseemnesektorite põllumajandustootjad on Ukraina päritolu impordist tingitud suure hinnalanguse tõttu eriti mõjutatud. Aitamaks lahendada põllumajandustootjate elujõulisust mõjutavaid konkreetseid probleeme ja ennetada tootmise olukorra kiiret halvenemist nendes liikmesriikides, kes esimese kahe paketi raames erakorralist toetust ei saanud, töötab komisjon välja kolmanda erakorralise toetuse paketi. Vastav komisjoni rakendusmäärus (EL) 2023/1465 võeti vastu 14. juulil 2023. aastal.

Komisjoni rakendusmäärusega (EL) 2023/1465 tehakse Belgiale, Tšehhile, Taanile, Saksamaale, Eestile, Iirimaale, Kreekale, Hispaaniale, Prantsusmaale, Horvaatiale, Itaaliale, Küprosele, Lätile, Leedule, Luksemburgile, Maltale, Madalmaadele, Austriale, Portugalile, Sloveeniale, Soomele ja Rootsile kättesaadavaks liidu toetus kogusummas 330 000 000 eurot erakorraliseks toetuseks põllumajandustootjatele. Igal riigil on võimalik täiendavalt lisada kuni 200% liidu toetuse summale. Toetuse eesmärk on hüvitada nende riikide põllumajandustootjate elujõulisust ohustav majanduslik kahju kõige enam mõjutatud sektorites. Eestile on ette nähtud 1 722 597 eurot. Liikmesriikidele on jäetud erakorralist toetust saavate põllumajandussektorite valikul, toetussumma jagamisel sektorite vahel ning toetuse andmise kriteeriumite sätestamisel, paindlikkus. Toetuse andmisel peab liikmesriik tagama, et toetuse kriteeriumid oleksid objektiivsed ja mittediskrimineerivad ning need võtaksid arvesse kannatada saanud põllumajandustootjate majanduslikku kahju, samuti seda, et maksed ei põhjusta turu- ega konkurentsimoonutusi. Toetuse lõplik saaja peab olema põllumajandustootja.

Vastavalt komisjoni rakendusmäärusele (EL) 2023/1465 esitas Eesti teavituse 2023. aasta 30. septembriks, mis sisaldas:

- võetavate meetmete kirjeldust;
- kriteeriume, mille alusel määrati kindlaks toetuse andmise meetodid ja põhjendused toetuse jaotamiseks põllumajandustootjate vahel;
- meetmete kavandatud mõju majandusliku kahju hüvitamisel põllumajandustootjatele;
- meetmete soovitud mõju saavutamise kontrollimiseks võetavad meetmeid;
- konkurentsimoonutuste ja ülemäärase hüvitamise vältimiseks võetavad meetmeid;
- liidu kulutuste maksete prognoosi kuude kaupa kuni 31. jaanuarini 2024. aastal;
- siseriikliku toetuse täiendavat määra;
- põllumajandustootjate toetuskõlblikkuse kontrollimiseks ja liidu finantshuvide kaitsmiseks võetud meetmeid.

Kõik toetussummad, nii EL kui ka riigi eelarvest, peavad olema välja makstud hiljemalt 31. jaanuariks 2024. aastal. Hiljemalt 15. juuniks 2024. aastal edastavad liikmesriigid komisjonile andmed tegelikult välja makstud toetussummade (EL toetus ja täiendav siseriiklik toetus eraldi), toetuse saajate arvu ja liigi kohta, samuti hinnangu meetmete rakendamise tõhususe kohta.

Põllumajandustootjate elujõulisust ja majanduslikku jätkusuutlikkust mõjutab nii toodetud toodangu kogus kui selle eest saadav hind. Eesti põllumajandussektori olukorda iseloomustas 2023. aasta kevad-suvine pöud, viljapuude ja marjapõõsaste õitsemiseaegsed öökülmad ning suur päevaste ja öiste temperatuuride erinevus (päikesepaistelised päevad ja külmad ööd), mis mõjutasid negatiivselt rohukasvu ja õuna- ning sõstratoodangu mahtu. Rohumaade oluliselt madalam saagikus avaldas otsest negatiivset mõju karjatavate loomade sööda kogusele ning karjamaarohi tuli asendada ostetud lisaöödaga (hein või silo), mis tekitas tootjatele suuri lisakulusid, seejuures võttes arvesse ka karjamaarohu oluliselt madalamat maksumust võrreldes silo või heina maksumusega. Õuna- ja sõstrakasvatuses alanes öökülmade kahjustuste tagajärjel saagikus oluliselt, mis vähendas märkimisväärselt õuna- ja sõstrakasvatusest saadavat tulu. Sellised arengud seadsid ohtu nimetatud sektorite elujõulisuse.

Aitamaks lahendada põllumajandustootjate elujõulisust mõjutavaid nimetatud probleeme ja ennetada tootmise olukorra kiiret halvenemist veise- ja lamba- ning kitsekasvatuses ning õuna- ja sõstrakasvatuses, makstakse neis sektorites toetust hüvitamiseks osaliselt tekkinud ostusööda lisakulu või saagi olulisest langust tulenevat tulu langust. Ülemäärase hüvitamise vältimiseks võetakse arvesse toetusi, mida on 2023. aastal antud muude riiklike või EL õigusaktide alusel selleks, et reageerida asjaomasele majanduslikule kahjule. Põuast ja öökülmadest tingitud kahju hüvitamiseks ei ole 2023. aastal toetusi makstud.

Määruse eelnõu ja seletuskirja koostasid Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi põllumajanduspoliitika osakonna valdkonnajuht Erkki Miller (625 6503, erkki.miller@agri.ee), sama osakonna nõunikud Liina Jürgenson (625 6270, liina.jyrgenson@agri.ee), Kalev Karisalu (625 6517, kalev.karisalu@agri.ee), sama osakonna peaspetsialist Renata Tšaturjan (625 6507 renata.tsaturjan@agri.ee), maaelupoliitika ja analüüsi osakonna nõunik Katre Kirt (625 6140, katre.kirt@agri.ee). Juriidilise ekspertiisi määruse eelnõule tegi Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi õigusosakonna nõunik Jaana Lepik (625 6202, jaana.lepik@agri.ee). Keeleliselt toimetas eelnõu Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi õigusosakonna peaspetsialist Laura Ojava (tel 625 6523, laura.ojava@agri.ee).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu §-s 1 kehtestatakse määruse reguleerimisala. Määrusega kehtestatakse põllumajandustootjate elujõulisust ohustava majandusliku kahju osaliseks hüvitamiseks antava erakorralise toetuse andmise tingimused ja kord.

Eelnõu §-s 2 sätestatakse toetuse andmise tingimused.

Eelnõu § 2 lõike 1 kohaselt antakse erakorralist toetust komisjoni rakendusmääruse (EL) 2023/1465 tingimuste kohaselt (edaspidi *toetus*) põllumajandustootjate elujõulisust ohustava majandusliku kahju osaliseks hüvitamiseks põllumajanduslikus tegevusvaldkonnas, kus põllumajandustootjate elujõulisust ohustava majandusliku kahju mõju on suurem.

Eelnõu § 2 lõikes 2 loetletakse põllumajanduslikud tegevusvaldkonnad, mille puhul põllumajandustootjate elujõulisust ohustava majandusliku kahju osaliseks hüvitamiseks toetust antakse.

Võttes arvesse erakorralise toetuse andmise tingimusi, põuast ja öökülmadest tingitud kahjude ulatusest erinevatele põllumajandussektori ettevõtjatele ning EL eelarvest ja Eesti riigieelarvest eraldatud vahendite piiratust, antakse erakorralist toetust järgmistes põllumajanduslikes tegevusvaldkondades: piimatootmine, lamba- ja kitsekasvatus, lihavedelise kasvatus ning õuna- ja sõstrakasvatus.

2023. aasta aprill ja mai olid Eestis keskmisest kuivemad, aprillis sadas normist 69% ja mais 28%, seejuures oli õhutemperatuur keskmisest kõrgem ning päikesepaistet normist ligi kolmandiku võrra enam. Samal ajal langesid öised temperatuurid kuni -6,5°C aprillis ja kuni -5,8°C mais. Kirjeldatud ilmastikutingimused mõjutasid oluliselt rohusööda kasvu ning probleemid tekkisid eelkõige loomakasvatajatel, kes karjatavad loomi, eelkõige veiseid, lambaid ja kitsi, ja kes karjamaarohu puudusel pidid ostma lisa sööta heina või silona. Öised miinuskraadid mõjutasid aga oluliselt puuvilja- ja marjakasvatust, eriti õitsemisfaasis olnud õunapuid ja sõstrapõõsaid, mille puhul oli ennetusmeetmete rakendamine keeruline.

Põllumajanduslikes tegevusvaldkondades tekkinud kahju hindamisel on võetud aluseks aastate 2018–2022 äärmusteta keskmised rohumaa, õuna ja sõstra saagikused, rohusööda vajadus ja struktuur veise-, lamba- ja kitsekasvatustes ning MTÜ Eesti Aiandusliidult saadud hinnang saagikuse vähenemisele.

Karjatatavatest loomadest piimalehmade puhul mõjutas 2023. aasta põuasest kevadest tulenev rohumaa saagikuse vähenemine eelkõige väiksemad karjasid. Suur osa väiksemate karjade pidajatest on taotlenud ka loomade heaolu toetust, mis viitab loomade karjatamisele ning seega võimalikule negatiivsele mõjule seoses põuaga. Väiksemate piimalehmade karjade pidajate rohumaa kasutus on keskmiselt 1,3 ha veise kohta, mis ei ole piisavalt suure varuga tagavara sööda varumiseks. FADN andmetel on piimatootmise tootmistüübis koresööda sööjatele omatoodetud sööda osakaal 49%. Kattetulu¹ arvestuse alusel on sööta piimalehma kohta (koos noorloomaga) 15,3 tonni, millest 94% on silo. Sellise rohusööda maksumus on tonni silo ja heina tootmiskulu alusel 1183 eurot piimalehma kohta. Võttes arvesse, et 49% (7,43 t) on oma toodetud ning rohu saagikus põua tõttu ulatus esimese niite ajal vaid 50%-ni, on vajadus sööda juurde ostmiseks maksumusega 287 eurot piimalehma kohta, seega kallineb sööt ~33% võrra. Võttes arvesse 20% omavastutust on puudujääk ehk lisakulu sööda ostmisel -230 eurot piimalehma kohta. Kasutades teraviljasilo söödana, siis näiteks odra hektari tulu on viie aasta äärmusteta keskmisena 582 €/ha, mis jääb saamata kui teravilja tervikkoristust tehakse silo tegemisel.

Lamba- ja kitsekasvatustes moodustab karjamaarohi (0,929 t ute kohta koos noorloomaga aastas) 66% söödavajadusest. FADN andmetel toodetakse lamba- ja kitsekasvatuse tootmistüübis 66% loomasöödast ise. Karjamaarohu maksumus on 27 €/t, heina maksumus 118 €/t. Seega karjamaa saagikuse vähenemisel 50% võrra, tuleb osta lisa sööta heinana ca 0,6-0,7 tonni looma kohta, mis teeb lisakuluna 52 eurot ehk 9 eurot kuu kohta 6-kuulise karjatamisperioodi jooksul. Söödakulu kallineb ligi 58% võrra.

---

¹ [Kattetulu | Maaelu Teadmuskeskus \(agri.ee\)](https://agri.ee)

Lihaveisekasvatases moodustab karjamaarohi 60% söödavajadusest (9,05 t ammlahma kohta koos noorloomaga aastas). FADN andmetel toodetakse lihaveisekasvatuse tootmistüübis 83% söödast ise. 2022. aasta andmetel oli karjamaarohu maksumus 27 €/t, heina maksumus 118 €/t. Seega karjamaa saagikuse vähenemisel 50% võrra, tuleb osta lisasööta heinana ca 5-6 tonni looma kohta, mis teeb lisakuluna ~527 eurot ehk 88 eurot kuu kohta 6-kuulise karjatamisperioodi jooksul. Söödakulu kallineb ligi 51% võrra.

Puuvilja- ja marjakasvatases kannatasid sektori esindusorganisatsioonide hinnangul suurimat kahju õuna- ja sõstrakasvatajad, kus külmakahjustused vähendasid saaki kuni 90%. Võttes arvesse viimase viie aasta keskmist saagikust (äärmusteta), toodete hindu ja omavastutuse määra (20%), väheneb tulu keskmiselt 263 eurot/ha. Tulu langus hektari kohta on 54-80% olenevalt saagikuse ja tootjahinna muutustest.

Eelnõu § 2 lõikes 3 määratakse põllumajanduslike tegevusvaldkondade kaupa kindlaks see, mille alusel piimatootjale, lamba- ja kitsekasvatajale, lihaveisekasvatajale ning õuna- ja sõstrakasvatajale erakorralist toetust antakse. Piimatootjale antakse toetust piimatõugu lehma kohta, lamba- ja kitsekasvatajale ute, emakitse ning vähemalt kümne kuu vanuse utt- talle ja emase kitsetalle kohta, lihaveisekasvatajale ammlahma ja vähemalt kaheksa kuu vanuse lihatõugu lehmullika, sealhulgas ristandi kohta, ning õuna- ja sõstrakasvatajale õuna- ja sõstraistandiku hektari kohta.

Eelnõu § 2 lõike 4 kohaselt võib põllumajandustootja, kes on tegev rohkem kui ühes põllumajanduslikus tegevusvaldkonnas, mille puhul põllumajandustootjate elujõulisust ohustava majandusliku kahju osaliseks hüvitamiseks toetust antakse, saada toetust kõikide nende tegevusvaldkondade kohta. Näiteks kui põllumajandustootja tegeleb piimatootmise ja lambakasvatusega, siis nõuete täitmisel antakse toetust nii piimalehmade kui lammaste eest.

Eelnõu §-s 3 sätestatakse nõuded taotlejale.

Eelnõu § 3 kehtestatakse, et toetust antakse füüsilisest isikust ettevõtjale (edaspidi FIE) või juriidilisele isikule, kes tegeleb EL toimimise lepingu I lisaga hõlmatud põllumajandustoodete, välja arvatud kalandus- ja vesiviljelustoodete, tootmisega tegelevas valdkonnas. Punktides 1–4 täpsustatakse põllumajanduslike tegevusvaldkonnapõhiseid kriteeriume taotlejale. Toetatavateks valdkondadeks on piimatootmine, lamba, kitse, lihaveise ning õunte ja sõstarde kasvatamine. Valdkonnapõhiste kriteeriumite kehtestamisel on silmas peetud asjaolu, et ebasoodsatest ilmastikutingimustest tekkinud majanduslik kahju puudutab ennekõike oma toodetud toodangut turustavaid ettevõtjaid ning seega peaks toetus olema suunatud neile. Seetõttu seatakse valdkondade põhiselt loomade ja hektarite arvu osas miinimumid, millest vähema arvu põllumajandusloomade pidamist või vähemal arvul hektaritel õunte ja sõstarde kasvatamist loetakse, kas täielikult või valdavas osas, vaid oma majapidamise tarbeks kasvatamiseks ning sellistele loomapidajatele ja kultuuride kasvatajatele toetuse andmine poleks õigustatud.

Eeltoodust lähtuvalt on eelnõu § 3 lõike 1 punktide 1–3 kohaselt põllumajandusloomade puhul sätestatud, et toetuse saaja pidi hiljemalt 2023. aasta 7. novembriks teavitama põllumajandusloomade registri pidajat, et ta pidas 2023. aasta 31. oktoobri seisuga kas vähemalt 5 piimatõugu lehma, vähemalt 10 utte, emakitse või vähemalt 10 kuu vanust utt-talle või emast kitsetalle või vähemalt 5 ammlahma või vähemalt kaheksa kuu vanust lihatõugu lehmullikat. Maaeluministri 25. novembri 2021. aasta määruse nr 74 „Põllumajanduslooma märgistamise ja registreerimise ning veisepassi väljastamise kord, põllumajanduslooma tapmisest ja hukkumisest ning kõrvaldamisest teavitamise kord ning identifitseerimisvahendi eemaldamise ja asendamise nõuded“ kohaselt esitab loomapidaja veise, lamba ja kitse märgistamise korral põllumajandusloomade registri volitatud töötajale (Põllumajanduse Registrate ja Informatsiooni Ametile (edaspidi *PRIA*)) taotluse looma andmete registreerimiseks viie tööpäeva jooksul looma märgistamisest arvates. Seega ei too hiljemalt 7. novembriks tehtud teavitused toetuse taotlejale kaasa täiendavaid kohustusi. 2023. aasta 31. oktoobri seis võetakse toetuse taotlemisel aluseks

kaalutlusel, et ühelt poolt võimaldab see anda toetust hetkel piimatõugu lehma, utte, emakitse või vähemalt 10 kuu vanust utt-talle või emase kitsetalle ning ammlahma või vähemalt kaheksa kuu vanuse lihatõugu lehmullika, (sealhulgas ristani) kasvatamisega tegelevatele isikutele, teiselt poolt aga väldib see võimalikke taotlejapoolseid registriandmetega manipuleerimisi.

Eelnõu § 3 lõike 1 punkti 1 kohaselt antakse toetust taotlejale, kes pidas 2023. aasta 31. oktoobri seisuga põllumajandusloomade registri andmetel vähemalt 5, kuid mitte rohkem kui 135 piimatõugu lehma. Arvestades toetuse üldist eelarve mahtu, teiste kahju saanud põllumajandussektorite toetamise vajadusi ja asjaolu, et piimalehmade puhul mõjutas 2023. aasta põuast kevadest tulenev rohumaade saagikuse vähenemine enim väiksemaid karjasid, siis piiratakse toetuse andmist 5 kuni 135 piimalehma pidajatele. 31. oktoobri seisuga põllumajandusloomade registris registreeritud piimatõugu lehmade hulka arvatakse kõik maaeluministri 25. novembri 2021. aasta määruse nr 74 „Põllumajanduslooma märgistamise ja registreerimise ning veisepassi väljastamise kord, põllumajanduslooma tapmisest ja hukkumisest ning kõrvaldamisest teavitamise kord ning identifitseerimisvahendi eemaldamise ja asendamise nõuded“ alusel hiljemalt 7. novembriks registreeritud piimatõugu lehmad. Kõikidest 2023. aasta 15. augusti seisuga põllumajandusloomade registri andmetel piimatõugu lehmade kasvatajatest pidas 5 ja enam, kuid mitte rohkem kui 135 piimatõugu lehma 318 ettevõtjat (37% kõikidest piimatõugu lehmade omanikest), kellele kuulus kokku 11 670 lehma (14% kõikidest piimatõugu lehmadest).

Eelnõu § 3 lõike 1 punkti 2 kohaselt antakse toetust taotlejale, kes pidas 2023. aasta 31. oktoobri seisuga põllumajandusloomade registri andmetel vähemalt 10 utte, emakitse või vähemalt 10 kuu vanust utt-talle või emast kitsetalle. Vähemalt kümne kuu vanuste emasloomade (utt-talled ja kitsetalled) arvestamise ettepaneku tegi Eesti Lamba- ja Kitsekasvatajate Liit 2023. aasta septembris toimunud Põllumajanduse ja maaelu arengu nõukogu istungil, põhjendades, et tegemist on põhikarja kuuluvate loomadega. Piirmäär (10 looma) arvestamisel võetakse arvesse kõik 2023. aasta 31. oktoobri seisuga ühe taotleja uted, emakitsed, vähemalt 10 kuu vanused utt-talled või 10 kuu vanused emased kitsetalled, kelle pidamisest on põllumajandusloomade registrit teavitatud hiljemalt 2023. aasta 7. novembriks. Oluline on, et kõikide nimetatud lammaste ja kitsede arv kokku oleks minimaalselt kümme. Kui taotleja peab näiteks viit utte ja viit emakitse, on loomi kokku kümme, või kui taotleja peab kümnet utte ja mitte ühtegi emakitse või vastupidi, on toetuse taotlemiseks vajalik minimaalne loomade arvu nõue täidetud. Kõikidest 2023. aasta 31. augusti seisuga põllumajandusloomade registri andmetel ute ja emakitse pidajast pidas vähemalt 10 utte või emakitse või vähemalt 10 kuu vanust utt-talle või emast kitsetalle 616 ettevõtjat (34% kõikidest ute ja emakitse omanikest), kellele kuulus kokku 40 392 utte, emakitse või vähemalt 10 kuu vanust utt-talle või emast kitsetalle (81% kõikidest uttedest või emakitsedest).

Eelnõu § 3 lõike 1 punkti 3 kohaselt antakse toetust taotlejale, kes pidas 2023. aasta 31. oktoobri seisuga põllumajandusloomade registri andmetel vähemalt viit ammlahma või vähemalt kaheksa kuu vanust lihatõugu lehmullikat, sh ristani, kelle pidamisest ta oli registripidajat teavitanud hiljemalt 7. novembriks. Oluline on, et lihatõugu veiste (sh ristanid) arv kokku oleks minimaalselt viis. Kui taotleja peab näiteks kolme ammlahma ja kahte vähemalt kaheksa kuu vanust lihatõugu lehmullikat, on loomi kokku viis, või kui taotleja peab viit vähemalt kaheksa kuu vanust lihatõugu lehmullikat, on toetuse taotlemiseks vajalik minimaalne loomade arvu nõue täidetud. 31. oktoobri seisuga põllumajandusloomade registris registreeritud ammlahmade või vähemalt kaheksa kuu vanuste lihatõugu lehmullikate hulka arvatakse kõik maaeluministri 25. novembri 2021. aasta määruse nr 74 „Põllumajanduslooma märgistamise ja registreerimise ning veisepassi väljastamise kord, põllumajanduslooma tapmisest ja hukkumisest ning kõrvaldamisest teavitamise kord ning identifitseerimisvahendi eemaldamise ja asendamise nõuded“ alusel registreeritud veised, kelle tõuna on märgitud lihatõug. Kõikidest 2023. aasta 31. augusti seisuga põllumajandusloomade registri andmetel ammlahmade ja vähemalt kaheksa kuu vanuste lihatõugu lehmullikate (sh ristanid) pidajatest pidas viit ja enam ammlahma ja vähemalt kaheksa kuu vanust lihatõugu lehmullikat 1176 ettevõtjat (70% kõikidest

ammlehmade ja vähemalt kaheksa kuu vanuste lihatõugu lehmullikate omanikest), kellele kuulus kokku 47 793 ammlehma ja vähemalt kaheksa kuu vanust lihatõugu lehmullikatt (sh ristan) (96% kõikidest ammlehmadest ja vähemalt kaheksa kuu vanusest lihatõugu lehmullikast).

Eelnõu § 3 lõike 1 punkti 4 kohaselt antakse toetust taotlejale, kes kasvatas 2022. aastal õunu ja sõstraid (punast, musta ja valget sõstart) kokku vähemalt 0,5 hektaril ja tema 2022. aastal põllumajandustoodete müügist saadud müügitulu oli vähemalt 500 eurot kogu tema kasutuses olnud põllumaa ja püsilikultuuride aluse maa hektari kohta. Seega peab toetuse saamiseks olema täidetud kaks tingimust – õuna- ja sõstraistandiku 2022. aasta pindala on kokku vähemalt 0,5 ha ja müügitulu 500 eurot kogu kasutuses olnud põllumaa ja püsilikultuuride aluse maa hektari kohta. Ettepaneku hüvitada osaliselt öökülmade tõttu saagi olulisest langusest tulenevat tulu langust õuna- ja sõstrakasvatajatele, kes on varem saanud tulu õunte ja sõstarde kasvatamisest tegi MTÜ Eesti Aiandusliit 2023. aasta septembris toimunud Põllumajanduse ja maaelu arengu nõukogu istungil. Toetuse tingimuste seadmisel lähtuti asjaolust, et ebasoodsatest ilmastikutingimustest tekkinud majanduslik kahju puudutab ennekõike oma toodetud toodangut turustavaid ettevõtjaid ning seepärast seati nii minimaalse müügitulu kui ka õunte ja sõstarde kasvupinna minimaalse suuruse nõue. Väiksemal pindalal kui 0,5 hektaril õunte ja sõstarde kasvatamist loetakse kas täielikult või valdavalt osas vaid oma majapidamise tarbeks kasvatamiseks ning sellistele õuna- ja sõstrakasvatajatele toetuse andmine poleks õigustatud. Toetuse maksmisel võetakse aluseks 2022. aasta pinnad, sest 2022. aasta sügisel või 2023. aasta kevadel rajatud õuna- ja sõstraistandikud ei oleks 2023. aastal saaki andnud. Kasvupindade määratlemiseks eeltäidetud vormil saab kasutada eelkõige 2022. a põhisissetulekutoetuse või 2023. a erakorralise toetuse toidujulgeoleku tagamiseks ja põllumajanduse konkurentsivõime säilitamiseks menetlemise andmeid. Mõisteid „põllumaa“ ja „püsilikultuuride alune maa“ tuleb mõista maaeluministri 20.12.2022. a määruse nr 67 „Põllumassiivi kaardi koostamise, põllumassiivi toetusõigusliku pindala määramise ja põllumassiivi kasutamise kohta andmete esitamise tingimused ja kord“ tähenduses. Müügitulu tuleb vaadata taotleja kasutuses olnud kogu põllumaa ja püsilikultuuride aluse maa kohta (püsirohuma arvesse ei lähe). PRIA andmetel oli 2022. aastal FIE ja juriidilisi isikuid, kelle kasutuses on vähemalt 0,5 ha õuna- ja sõstraistandike 245 isikut, kellel kokku 1165,14 ha. 2023. aasta erakorralise toetuse tingimustele vastas neist 36%. Käesoleva määruse alusel antava erakorralise toetuse puhul võetakse üldjuhul aluseks PRIA põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registris olevad andmed, et vähendada taotlejate menetlemiseks ja kontrollimiseks kuluvat aega ja tagada kogu erakorralise toetuse jõudmine taotlejateni EL eelarve reegleid arvesse võttes hiljemalt 2024. aasta jaanuari lõpuks. Kuna EL poolne rahastus on 2023. aasta eelarvest, mis lõppes 15. oktoobril, pikendati erandlikult selle eelarve osa kasutamise võimalust 2024. aasta jaanuari lõpuni.

Eelnõu § 3 lõike 2 kohaselt peab õuna- ja sõstrakasvatajast taotlejal olema ka esitatud 2022. aasta majandusaasta aruanne või Maksu ja Tolliametile tuludeklaratsiooni E-vorm hiljemalt 1. novembriks 2023. aastal. PRIA kontrollib neid andmeid müügitulu tõendamiseks.

Eelnõu §-s 4 sätestatakse toetuse ühikumäär ja toetuse suuruse arvutamine.

Eelnõu § 4 lõikes 1 kirjeldatud viisil otsustab PRIA piimatõugu lehma kohta, ute, emakitse või vähemalt 10 kuu vanuse utt-talle või emase kitsetalle kohta, ammlehma või vähemalt kaheksa kuu vanuse lihatõugu lehmullika kohta ning õuna- ja sõstraistandiku hektari kohta ühikumäära, jagades toetuseks ette nähtud eelarve taotletud toetusõiguslike loomade või hektarite arvuga.

Eelnõu § 4 lõikes 2 sätestatakse toetuse suuruse arvutamine põllumajandusloomade puhul. Piimatõugu lehma, ute, emakitse või vähemalt 10 kuu vanuse utt-talle või emase kitsetalle, ning ammlehma või vähemalt kaheksa kuu vanuse lihatõugu lehmullika puhul arvutatakse toetuse suurus põllumajandusloomade registri 31. oktoobri 2023. aasta seisuga, kelle pidamisest on registripidajat teavitanud hiljemalt 7. novembriks 2023. aastal.

Eelnõu § 4 lõikes 3 sätestatakse toetuse suuruse arvutamine õuna- ja sõstrakasvatuse puhul. Õunte ja sõstarde puhul arvutatakse toetuse suurus 2022. aastal eelkõige põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registris oleva kasvupinna alusel.

Eelnõu §-s 5 sätestatakse toetuse taotlemise viis, aeg ja taotlusel esitatavad üldised andmed.

Eelnõu § 5 lõike 1 kohaselt toimub toetuse taotlemine lihtsustatud korras (proaktiivne taotlemine). Selleks teeb PRIA põllumajandusloomade registri alusel kindlaks toetuse saamiseks õigustatud põllumajandusloomadega FIEd ja juriidilised isikud ning nende loomade arvu. PRIA teeb põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registri andmete põhjal kindlaks FIEd ja juriidilised isikud, kes kasvatasid 2022. aastal õunu ja sõstraid vähemalt 0,5 hektaril.

Eelnõu § 5 lõike 2 kohaselt PRIA eeltäidab ja teeb kättesaadavaks PRIA e-teenuse keskkonna kaudu 2023. aasta 6. detsembriks toetuse saamiseks õigustatud isikutele eeltäidetud taotluse.

Eelnõu § 5 lõike 3 sätestatakse taotluse sisu. Taotlus sisaldab haldusmenetluse seaduse § 14 lõike 3 punktides 1, 2 ja 4 nimetatud andmed (taotluse esitaja nimi, taotluse selgelt sõnastatud sisu ja lisaks haldusakti või muu dokumendi kättetoimetamise soovitatavat viisi ning selleks vajalikke kontaktandmeid), taotluse esitaja registrikood, tegevusvaldkond, milles tekkinud majandusliku kahju osaliseks hüvitamiseks toetust taotletakse koos toetusõiguslike loomade või hektarite arvuga.

Eelnõu § 5 lõike 4 kohaselt on ettevõtjal kohustus kontrollida eeltäidetud taotluses sisalduvate andmete õigsust ja nende ebaõigsuse või puudulikkuse korral PRIAt teavitama. Kui eeltäidetud taotlus on taotleja poolt kontrollitud tuleb see edastada PRIA-le e-teenuse keskkonna kaudu etteantud tähtajaks, milleks on 2023. aasta 13. detsember.

Eelnõu § 5 lõike 5 sätestatakse, et õuna- ja sõstrakasvatuse valdkonnas toetuse saamise nõuetele vastav taotleja, kelle andmed ei ole põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registrist kättesaadavad ning kelle eest ei ole PRIA e-teenuse keskkonnas lõike 2 kohaselt taotlust eeltäitnud, esitab PRIA-le hiljemalt 13. detsembriks 2023. aastal taotluse elektrooniliselt, mis sisaldab lisaks lõikes 3 sätestatud andmetele järgmisi andmeid:

- 1) selle katastriüksuse katastritunnus, millel paikneb taotleja põld, millel ta kasvatas 2022. aastal õunapuid või sõstrapõõsaid, ning selle põllu number ja pindala 0,01 hektari täpsusega, mille kohta ta toetust taotleb;
- 2) selle katastriüksuse katastritunnus, millel paiknes 2022. aastal taotleja kasutuses olnud põllumaa ja püsiluhtuuridealune maa, selle põllumaa ja püsiluhtuuridealuse maa pindala 0,01 hektari täpsusega.

Eelnõu §-s 6 sätestatakse toetuse taotluse kontrollimine.

Eelnõu § 6 lõike 1 kohaselt vaatab PRIA taotluse läbi, selgitades välja selles esitatud andmete piisavuse ja korrektsuse. Eelnõu § 3 lõike 4 taotleja puhul teeb PRIA põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registri andmetel kindlaks need õuna- ja sõstrakasvatavad, kes kasvatasid 2022. aastal õunu- ja sõstraid vähemalt 0,5 hektaril, ning kes said 2022. aastal põllumajandustoodete müügist müügitulu vähemalt 500 eurot kogu taotleja kasutuses olnud põllumaa ja püsiluhtuuri hektari kohta majandusaasta aruande või tuludeklaratsiooni vorm E või muude andmete põhjal, mis on PRIA-le kättesaadavad. Juhul kui taotleja kohta ei ole andmed põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registrist kättesaadavad, teeb PRIA taotleja nõuetekohasuse kindlaks taotleja enda poolt esitatud andmete alusel ning vajadusel kohapealse kontrolli käigus. PRIA teeb õuna- ja sõstrakasvatavate 2022. aasta müügitulu kindlaks äriregistrile esitatud majandusaasta aruande või Maksu- ja Tolliametile esitatud tuludeklaratsiooni vormi E andmete alusel 1. novembri 2023. aasta seisuga. Müügitulu tuleb mõista nii nagu on mõiste sisustatud finantsalastes õigusaktides. Juhul kui on esitamata tuludeklaratsiooni vorm E või

majandusaasta aruanne äriseadustikus kehtestatud tähtjaks on taotlejal toetuse saamise üks nõuetest täitmata.

Kui taotluse menetlemise käigus ilmneb, et sama põllu kohta on 2022. aastal ja käesoleva toetuse raames toetust taotlenud erinevad taotlejad, tuleb PRIA-l välja selgitada tegelik kasvataja ehk tekkinud majanduslikku kahju saanud ettevõtja.

Samuti võib PRIA taotluse menetlemisel asjaolud kindlaks teha kohapealse kontrolli käigus.

Eelnõu § 6 lõike 2 kohaselt esitab PRIA Maksu- ja Tolliametile § 3 lõike 1 punkt 4 taotlejate nimekirja tuludeklaratsiooni vormi E andmete saamiseks.

Eelnõu § 6 lõikes 3 sätestatakse, et taotleja majandustegevusega seotud andmed tehakse kindlaks 2022. aasta majandusaasta aruande ja tuludeklaratsiooni vorm E andmete põhjal, mis on esitatud äriregistrile või Maksu- ja Tolliametile või muude andmete alusel. Taotleja, kelle majandusaasta ei kattu kalendriaastaga tõendab põllumajandusliku müügitulu olemasolu lisadokumentide alusel.

Eelnõu § 6 lõikes 4 sätestatakse, et taotlejal tuleb PRIA-le teatavaks teha kõik taotluse rahuldamise otsuse tegemiseks vajalikud asjaolud.

Eelnõu §-s 7 sätestatakse taotluse rahuldamine ja toetuse maksmine.

Eelnõu § 7 lõikes 1 sätestatakse, et PRIA teeb erakorralise toetuse taotluse rahuldamise otsuse, kui taotleja vastab toetuse saamiseks esitatud nõuetele.

Eelnõu § 7 lõike 2 kohaselt teeb PRIA taotluse rahuldamise otsuse sellise tähtaja jooksul, et erakorraline toetus oleks võimalik kanda toetuse saaja arvelduskontole hiljemalt 31. jaanuaril 2024. aastal.

Eelnõu §-s 8 sätestatakse määruse kehtivus. Määrus kehtib kuni 31. detsembrini 2024. aastal.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu väljatöötamisel võeti aluseks komisjoni rakendusmäärus (EL) 2023/1465, milles käsitletakse erakorralise rahalise toetuse andmist põllumajandussektoritele, mida mõjutavad põllumajandustootjate majandusliku elujõulisusega seotud konkreetset probleemid (ELT L 180, 17.7.2023, lk 21–27).

Õigusakt on kättesaadav Euroopa Liidu Teataja veebilehel <http://eur-lex.europa.eu>.

4. Määruse mõjud

Mõjude hindamisel on võetud arvesse loomakasvatuses veiste, lammaste ning kitsede sööda struktuuri (karjamaarohi, silo, hein), sööda koguseid ja selle maksumust, rohumaade saagikust ja saagikuse põuast tingitud langust. Eeldusel, et karjamaarohi tuleb asendada 2-3 kuu jooksul heina või siloga, on hinnatud vajaliku lisa ostusööda kulu.

Lihaveisekasvatuses suureneb sööda kulu ligi 50%, lisakulu ostusöödal ühes kuus on hinnanguliselt 88 € karjatamisperioodi kuu kohta. Arvesse võttes üle viiepealiste põhikarja loomadega karjades olevate lihaveiste arvu, oleks kogu lisakulu ~12 mln €.

Piimalehmade puhul suureneb söödakulu ligi kolmandiku võrra ja hinnanguline lisakulu ostusöödal 38 € karjatamisperioodi ühes kuus. Võttes arvesse karjagrupis 5-135 piimalehma olevate loomade arvu, ulatub kogu lisakulu 1,3 mln euron.

Lammaste ja kitsede puhul suureneb söödakulu ligi 58% võrra ja hinnanguline lisakulu ostusöödal 9 € karjatamisperioodi ühes kuus. Võttes arvesse loomade arvu (vähemalt 10 põhikarja looma karjas), ulatub kogu lisakulu 1,05 mln euroni.

Õuna- ja sõstrakasvatuses on arvesse võetud viimase viie aasta keskmist saagikust (äärmusteta), toodete hindu ja omavastutuse määra (20%). MTÜ Eesti Aiandusliidu hinnangul väheneb saagikus kuni 90%. Aiandussaaduste hinnaindeks on Statistikaameti hinnangul 2023. aastal 45-62% kõrgemad. Seega on tulu langus ha kohta on 54-80% olenevalt saagikuse ja tootjahinna muutustest ehk tulu väheneb keskmiselt -263 eurot/ha. Õuna- ja sõstraistandike pinda (kokku vähemalt 0,5 ha) arvestades on kogu tulu langus 0,18 mln €.

Toetust makstakse ettevõtjatele. Toetuse sihtgruppi kuulub ~300 piimalehma kasvatajat, ~1180 lihavesikasvatajat, ~470 lamba- ja kitsekasvatajat ning ~90 õuna- ja sõstrakasvatajat.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Euroopa Komisjoni rakendusmäärusega (EL) 2023/1465, milles käsitletakse erakorralise rahalise toetuse andmist põllumajandussektoritele, mida mõjutavad põllumajandustootjate majandusliku elujõulisusega seotud konkreetsed probleemid, eraldati Eestile 1 722 597 eurot. Eesti lisab 1 722 597 eurot. Eesti kaasfinantseerimiseks kasutatakse regionaalministri 11. mai 2023. aasta määruse nr 26 „Erakorraline toetus toidujulgeoleku tagamiseks ja põllumajanduse konkurentsivõime säilitamiseks“ alusel antud toetuse kasutamata eelarvet.

6. Määruse jõustumine

Eelnõu jõustub üldises korras.

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Erakorralise toetuse põhimõtteid tutvustati regionaalministrit nõustava põllumajanduse ja maaelu arengu nõukogu 13. septembri 2023. aasta istungil.

Eelnõu esitatati eelnõude infosüsteemi EIS kaudu kooskõlastamiseks Rahandusministeeriumile ja arvamuse avaldamiseks PRIA-le.

Rahandusministeerium ei esitanud tähtjaks eelnõude infosüsteemi EIS kaudu teavet eelnõu heakskiitmise või eelnõuga põhjendatult mittenõustumise kohta ega taotlenud ka tähtaja pikendamist ning seetõttu loetakse eelnõu Vabariigi Valitsuse 13. jaanuari 2011. a määruse nr 10 „Vabariigi Valitsuse reglement“ § 7 lõike 4 kohaselt kooskõlastatuks.

PRIA ettepanekuid ei esitanud.

(allkirjastatud digitaalselt)

Marko Gorban

Kantsler